

SPA Turizminde Büyük Olanaklar

Cengiz Yücel, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı

Türkiye'deki termal, Spa ve sağlık turizmi olanaklarına yabancı ziyaretçilerin ilgisi gün geçtikçe artıyor. DİE'nin yabancı ziyaretçi anketleri ülkemize sağlık nedeni ile gelenlerin sayısında bu yılın ilk altı ayında yüzde 100'e yakın artış olduğunu ortaya koyuyor. Bu anketlere göre, ülkemize sağlık nedenleri ile geldiğini belirten yabancı ziyaretçi sayısı yılın ilk yarısında 41 bin kişiye ulaşmış bulunuyor.

DİE'nin 1998 ve 2001 anketlerinin sonuçları karşılaştırıldığında da sağlık nedeni ile geldiğini beyan eden ziyaretçilerin sayısında yüzde 134 gibi yüksek bir artış görülüyor.

Türkiye'de sağlık turizminin ana eksenini termal turizm olsa da, dünyada termal turizm, Spa olarak adlandırılan daha geniş bir turizm türünün bir parçası olarak kabul ediliyor ve ülkemizde de termal turizm haricindeki diğer Spa aktiviteleri de hızla gelişiyor.

Ayrıca, ülkemize göz ameliyatları, diş bakımı gibi sağlık ihtiyaçları nedeniyle gelişlerde de bir artış trendi söz konusu.

Geçen yıl yabancı ziyaretçilerin 45 bin ve vatandaşların da 34 bin geceleme yaptığı İzmir'deki Balçova Termal Tesisleri, Norveç Sağlık Bakanlığı ile yaptığı bir anlaşma ile bu ülkeden hasta kabul ediyor. Son yıllarda bir çok tesiste deniz suyunun ısıtılması ile yapılan tedavi olarak bilinen talassoterapi uygulamaları başlatılmış bulunuyor.

Spa nedir?

Spa Latince "Salus Per Aquam" teriminin baş harflerinden oluşuyor. "Su ile gelen iyilik" anlamına gelen bu terim Roma döneminden beri termal ya da deniz suyunun ağırlıklı olarak kullanıldığı vücut bakımı ve tedavileri için kullanılıyor.

Spa turizminde ortalama kalış süresi diğer turizm türlerine göre daha uzun. Almanya'daki Spalarda ortalama kalışlar 6, Fransa'da 17-18, Çekoslovakya'da 18 gece.

Ülkemize gelen yabancı ziyaretçilerin ortalama geceleme sayısının 4,1 olduğu ve ortalama yabancı ziyaretçi gelirimizin yaklaşık 700 ABD doları olduğu düşünüldüğünde Spa için gelen yabancı ziyaretçilerin genel ortalamasının en az iki katına kadar çıkan bir harcamaya sahip olduğu söylenebilir.

İzmir Balçova termal tesislerinde yabancı ziyaretçilerin ortalama kalış sürelerinin 2002 yılında 28 gece olması bu düşünceyi destekliyor.

Ancak, burada unutulmaması gereken Spa kavramının oldukça geniş bir kavram olduğu ve bu terimi turizm ile yanyana getirdiğimizde en geniş anlamda düşünülmesi gerektiği.

Denizli Pamukkale'de 7 tesisin bir araya gelerek kurduğu Patero A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanı Kenan Tüfekçi, bu alanın Türkiye'deki sayılı kompetanlarından birisi. Kendisi ile görüştüğümüz Tüfekçi, Türkiye'de turistik Spa niteliğine sahip tesis adedinin az olduğunu ve termal bir havuzun varlığının, çeşmelerden termal suyun

akmasının, Spa turisti üreten pazarlarda yeterli bir arz olamayacağını, ancak, Türkiye’de yakın zamana kadar böyle bir bakışın hakim olduğunu söylüyor. Ona göre, bu pazarlarda yer edinmek isteyen yatırımcılar ve planlamacılar ‘Spa turizmi’ kavramına daha geniş bakmak zorundalar.

Zengin Spa Olanaklarımız Var

Bir kaynak suyunun termal kaynak olarak değerlendirilebilmesi için su sıcaklığının en az 20 derece olması gerekiyor.

Zengin ve önemli bir jeotermal kuşak üzerinde bulunan Türkiye’de 1500 civarında termal ve şifalı içme suyu kaynağı var. Şifalı suların zenginliği bakımından ilk 7 ülke içinde bulunan Türkiye, aynı zamanda radyoaktivitesi en güçlü sulara da sahip¹ (1 Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü).

Termal kaynaklarımız arasında zengin ve güçlü debiye sahip 40 termal turizm kaynağı dahilinde yapılan bir araştırma Türkiye’de 400 bin yatağın üzerinde bir potansiyel olduğunu gösteriyor² (2 Dr. Zeynep Arslan, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1996 TÜRSAB Dergisi 153. sayı).

Türkiye bu potansiyeli realize etmeyi başarırrsa yaratacağı bu modern Spa merkezlerinde yüzde 40 doluluk ile ortalama 10 gece konaklayan 5 milyon 840 bin Spa müşterisinden 8 milyar doların üzerinde bir gelir elde edebilecektir³ (3 Bu hesaplamada ziyaretçi başına ortalama 1400 ABD doları olarak alınmıştır).

Kuşkusuz bu rakamların gerçekleşmesi çok kaliteli bir alt ve üst yapı gelişimi ile iyi bir tanıtım ve pazarlama çalışmasına bağlıdır.

Yeterli pazar var mı?

Avrupa Spa’lar Birliği rakamları Almanya’da 2001 yılında 105 milyon, Fransa’da 2000 yılında 10 milyon 200 bin, İspanya’da 2000 yılında 3 milyon 800 bin ve Avusturya’da 2000 yılında 1 milyon 700 bin Spa geceleme yapıldığını gösteriyor.

Patero’dan Kenan Tüfekçi de gerekli yatırımların yapılması ile uzun vadede bu rakamlara ulaşmanın mümkün olduğunu vurguluyor.

Spa turizminde trendin yukarı doğru olduğu açıkça görülüyor. Örneğin, Almanya’daki Spalarda yapılan geceler 1999’dan 2001’e yüzde 7, İspanya’da yapılan geceler 1999’dan 2000’e yüzde 14 oranında artmıştır.

Termal turizmde kapasite

Türkiye’de termal merkezlerde yurtdışından gelen yabancı ziyaretçilere hizmet verebilecek nitelikte ve en az bir termal havuzu bulunan 19 bine yakın Turizm Bakanlığı ve belediye belgeli yatak kapasitesi mevcut. Bu kapasitenin 8 bin 600’ü 5 ve 4 yıldızlı tesislerden oluşuyor.

Ancak, bu alandaki pek çok uzmanın sözlerine bakılırsa bu termal kapasitenin pek azı gelişmiş ülke pazarlarına hitap edebilecek gerçek birer Spa resortu niteliğinde.

Termal havuzu bulunmasa da çok ciddi Spa aktivitelerinin bulunduğu 7 bin 212 yataklı bir ek kapasitemiz de mevcut.

Termal Turizmde Kapasite*	
Şehir	Total
Grand Total	18585

Denizli (Pamukkale)	4038
Izmir	3285
Afyon	2692
Bursa	2369
Balıkesir	1131
Izmir	1000
Kütahya	846
Ankara	512
Sivas	500
Yalova	467
Diğer	1905

*En azından bir termal havuz bulunması kriteri göz önüne alındı. Bu tesislerin hiç birinin Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınmış termal tesis işletme belgesi yoktur. (2002 sonu itibarı ile)

Türkiye'de türüne göre termal tesis* kapasitesi

Tesisin türü	Toplam
Toplam	18585
Belediye belgeli	6501
5	5036
4	3529
3	2073
2	190
1	100
apart tesis	156
1TK	1000

*En azından bir termal havuz bulunması kriteri göz önüne alındı. Bu tesislerin hiç birinin Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınmış termal tesis işletme belgesi yoktur. (2002 sonu itibarı ile)

Gelişmiş spa merkezleri kapasitesi*

Aynı tesiste termal havuz yanında sahip olunan Spa aktiviteleri bakımından	Yatak sayısı
Termal havuz + en az bir güzellik merkezi	9222
Termal havuz + en az bir sağlık merkezi	1832
Termal havuz + en az bir fitnes merkezi ve bir güzellik merkezi	4528
Termal havuz + bir sauna	11767

Bu tablo en az bir termal havuzun yanında var olan diğer SPA aktiviteleri göz önüne alınarak hazırlanmıştır.

Bazı projeler

Termal turizmde halihazırdaki en ciddi projelerden birisi Pamukkale'de 30 milyon dolara tamamlanması öngörülen "Müşterek Kür Merkezi Projesi"dir. Bu proje bölgede

bulunan 7 tesisin bir araya gelerek kurduğu PATERO AŞ'nin bir çalışması olarak öne çıkıyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da desteklediği ve 3 yıl içinde bitirilmesi öngörülen proje tam bir SPA merkezi olarak planlanmış.

İzmir eşme'de İl zel İdaresi, yerel yönetim ve özel sektör kuruluşlarının katılımıyla kurulan EŐTAŐ şirketi ilçede Jeotermal 2001 projesi isimli bir proje yürütüyor. Bir termal su köyünü iktiva eden eşme Termal Tedavi Merkezi projesi için İl zel İdaresi 50 dönümlük bir araziyi tahsis edebilecek. 30 milyon dolara mal olması beklenen projenin fizibilite çalışmaları sürüyor ve sponsor aranıyor.

Son yıllarda ne çıkan diğer projeler de Türk Sağlık Vakfı'na ait 6,5 trilyon yatırım bedeli ngrlen Yalova Termal Kaplıcaları projesi ile Gebze'de, Anadolu Sağlık Vakfı'na ait modern sağlık hizmetleri sunacak bir sağlık tesisi olarak projelendirilen Anadolu Sağlık Köyü Projesi'dir.

Termal turizm hakkındaki yasal mevzuat

1993 yılında yürürlüğe giren Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan sağlık ve termal tesis belgesi almış tesislerin, standartları belirlenmiştir. Ancak, 2002 yılı sonu itibarı ile bu yönetmeliğe uygun olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgesi almış bir tesisimiz bulunmuyordu.

2001 yılında ıkarılan Kaplıcalar yönetmeliği de kaplıcalarda verilen hizmet türlerini tanımlıyor ve buralarda kurulacak tesislerin nitelik ve niceliklerini belirliyor.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizm yatırımlarını teşvik amacı ile ilan ettiği turizm merkezlerinden 17 tanesi termal turizm merkezi statüsünde.

Dünya'da termal (Spa) turizm göstergeleri

Uluslararası Spa Birliği'nin (Ispa) dünya çapındaki 1200 yesi arasında yaptığı araştırmaya göre 1-5 milyon dolar aralığında cirosu olan Spa merkezlerinin yaptığı satışlar 1998 yılında yüzde 41 ve 1999 yılında yüzde 47 oranında arttı. 5-10 milyon dolar arasında ciro yapan Spa'ların cirosu ise 1998'de yüzde 18, 1999'da yüzde 27 oranında arttı.

Ispa araştırmasına göre erkekler Spa ziyaretleri arasında üçte birlik bir kitleyi temsil ederken, 31-54 arası yaş gurubu Spa ziyaretlerinin yarısını oluşturuyor. Buna karşın 20-30 yaş gurubunun payı son yıllarda artıyor.

Ispa yelerinin yüzde 71'i bünyelerine yeni vücut bakımı ve kr aktivitelerini katmayı planladıklarını belirtmişler.

Ispa yeleri çocukların gitteke yükselen bir Spa müşteri kitlesi olduklarının da altını çiziyorlar. Erkekler daha çok masaj ve cilt bakımı arayışı içindeler.

Büyük Spa destinasyonları

Almanya'da 2001 yılında Spa'ları ziyaret eden 17 milyona yakın ziyaretçi 105 milyon geceleme yaptı. İngiltere Avusturya ve Fransa Almanya'nın arkasından sıralamadaki 2. ve 3. lkeler.

Spa sayısı bakımından İtalya 300 Spa ile Avrupa'nın lideri, Almanya 260, İspanya 128 Spa ile 2. ve 3. sıraya yerleşirken 100 Spa ile Türkiye üçüncü sırada bulunuyor⁴.
(⁴ Avrupa Spa Birliği, European Spas Association)

ABD Spa endüstrisinin hızla yükseldiğini görmek için 1999 yılı hasılatları ile 2001 yılını karşılaştırmak yeterli. Bu üç yıl içinde Spa'ların toplam cirosu 5 milyar dolardan 10.7 milyar dolara tırmanmış durumda.

ABD'de 2000 rakamlarıyla 9 bin 632 Spa lokasyonu bulunuyor. Bu Spa'larda istihdam edilen kişi sayısı 282 bin kişi.>>